

Polskie szkoły 2022

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W listopadowym sondażu¹ zapytaliśmy Polaków o system edukacji. Interesowały nas zarówno ogólne oceny jakości szkolnictwa publicznego, jak i bardziej szczegółowe opinie pozwalające zidentyfikować mocne i słabe strony systemu edukacji w naszym kraju.

OCENA POZIOMU KSZTAŁCENIA

Polacy – najogólniej rzecz biorąc – dobrze oceniają jakość nauczania w szkołach publicznych. Niezależnie od typu szkoły oceny pozytywne przewyższają negatywne. Najlepiej pod tym względem wypadają technika i licea ogólnokształcące, w których jakość nauczania dobrze ocenia niemal połowa badanych (odpowiednio: 45% i 47%), a źle około jednej piątej (odpowiednio: 17% i 21%). O jakości nauczania w szkołach branżowych (dawniej zasadniczych zawodowych) pozytywną opinię ma dwie piąte ankietowanych (39%), a negatywną – jedna piąta (21%). Wprawdzie to publiczne szkoły podstawowe mają najwięcej głosów chwalebnych jakość nauczania (48%), jednak równocześnie odsetek wypowiadających się krytycznie jest tutaj najwyższy (34%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (391) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

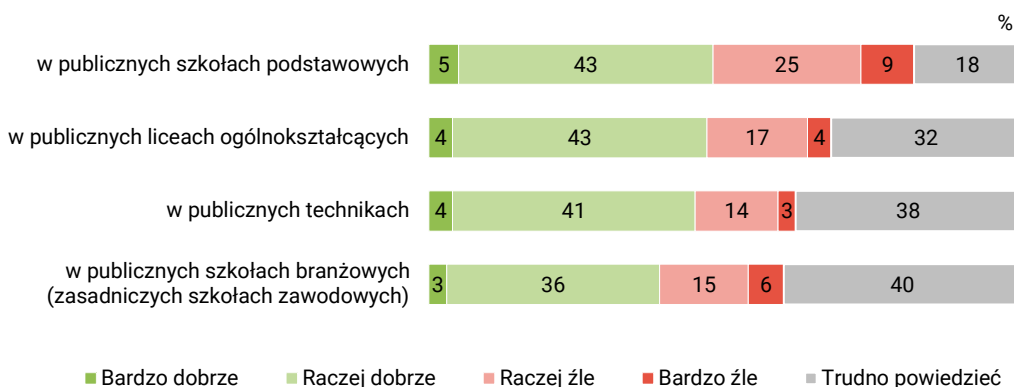
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 7 do 17 listopada 2022 roku na próbie liczącej 1038 osób (w tym: 58,5% metodą CAPI, 24% – CATI i 17,5% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

CBOS

RYS. 1. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce:

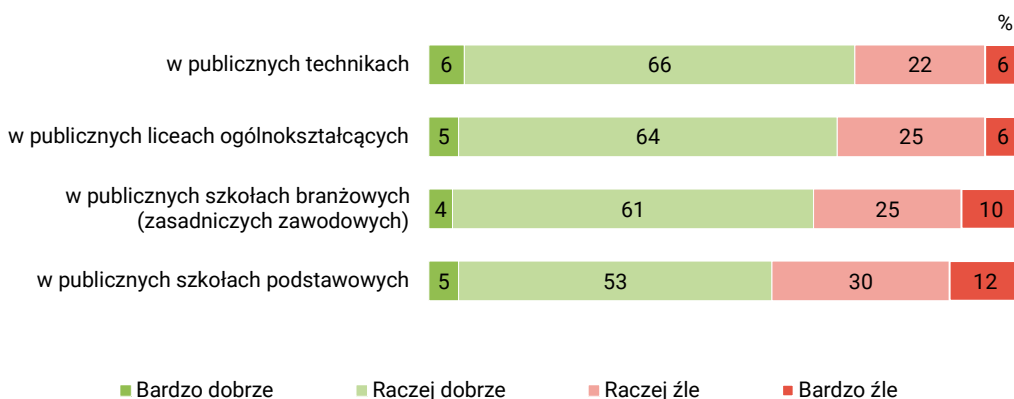

Hierarchia typów szkół publicznych ze względu na postrzeganą jakość nauczania prezentuje się klarowniej, jeśli pominiemy głosy osób niemających sprecyzowanej opinii na ten temat. Kolejność jest wówczas następująca: technika (różnica między ocenami dobrymi a złymi wynosi 44 punkty), licea ogólnokształcące (38 punktów), szkoły branżowe (30 punktów) i szkoły podstawowe (16 punktów).

CBOS

RYS. 2. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce*:

ODPOWIEDZI OSÓB O SPRECYZOWANEJ OPINII

* Wyłączono odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

W przypadku wszystkich typów szkół ocena jakości edukacji w największym stopniu zależy od poziomu wykształcenia respondentów. Opinie pozytywne zauważalnie częściej formułują badani mający wykształcenie zasadnicze zawodowe – jednocześnie rzadko wyrażają oni zastrzeżenia w tym względzie, natomiast negatywnie o nauczaniu w szkołach publicznych w znacznym stopniu mówią absolwenci wyższych uczelni. Ogólnie rzecz biorąc, szkoły lepiej oceniają mieszkańcy wsi niż miast,

szczególnie tych największych (może to być jednak w jakiejś mierze wtórną zależnością mającą swoje źródło w różnicach wykształcenia). Bardzo wiele opinii krytycznych obserwujemy wśród uczniów i studentów, którzy w postrzeganiu jakości kształcenia w szkołach publicznych są bardzo mocno podzieleni (zob. tabele aneksowe 1–4).

Biorąc pod uwagę wyłącznie osoby mające wyrobioną opinię o jakości nauczania w szkołach publicznych², można zauważyć, że rodzice dzieci w wieku szkolnym³ generalnie lepiej oceniają wszystkie typy szkół pod względem jakości kształcenia, dotyczy to zwłaszcza szkół branżowych i techników. Różnice te nie są jednak duże.

TABELA 1

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce:	Dobrze		Źle	
	Respondenci mający dzieci w wieku szkolnym	Respondenci niemający dzieci w wieku szkolnym	Respondenci mający dzieci w wieku szkolnym	Respondenci niemający dzieci w wieku szkolnym
w procentach				
– w publicznych technikach	77	70	23	30
– w publicznych liceach ogólnokształcących	72	68	28	32
– w publicznych szkołach branżowych (zasadniczych zawodowych)	76	62	24	38
– w publicznych szkołach podstawowych	61	57	39	43

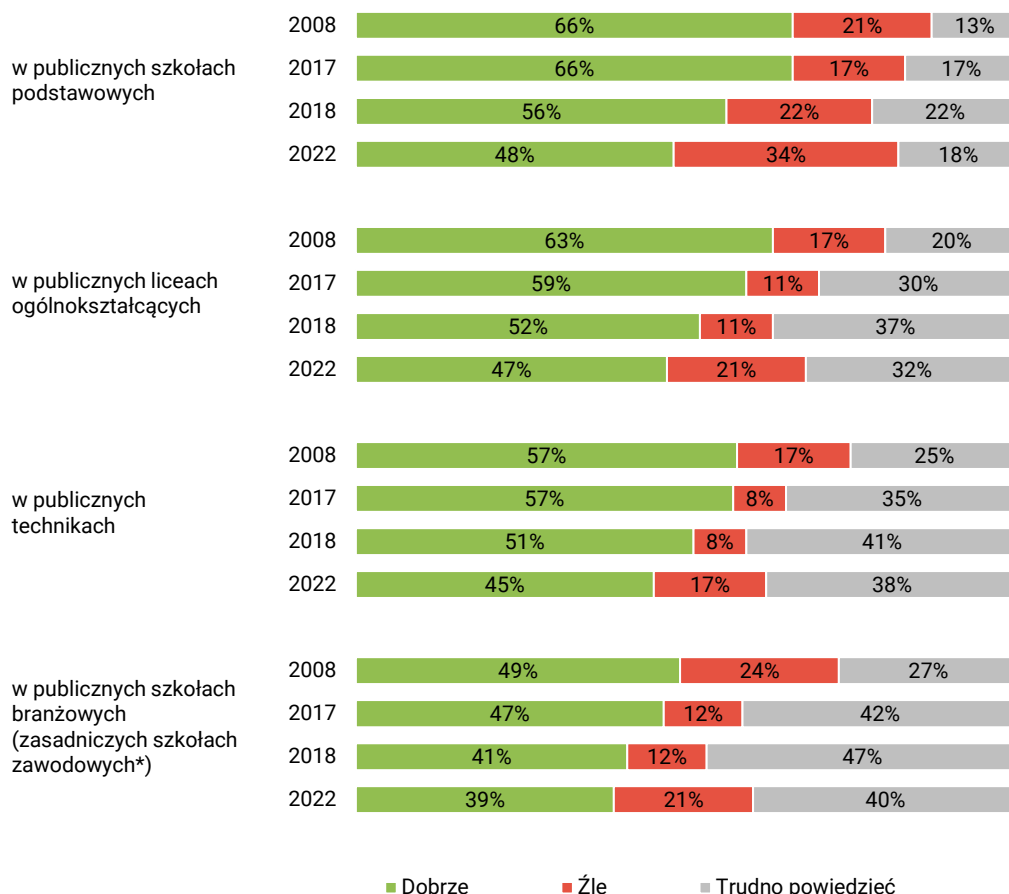
* Wyłączono odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

W porównaniu do wyników wcześniejszych badań obserwujemy pogorszenie ocen jakości nauczania we wszystkich typach szkół publicznych. Od poprzedniego pomiaru z 2018 roku zauważalnie wzrosły odsetki mających złe zdanie o nauczaniu w szkołach podstawowych (o 12 punktów), liceach ogólnokształcących (o 10 punktów), technikach (o 9 punktów) i szkołach branżowych (o 9 punktów). Ubyło zarazem osób wyrażających przekonanie o dobrej jakości kształcenia (spadek odpowiednio o: 8, 5 i 6 punktów oraz o 2 punkty).

² Wykluczenie odpowiedzi „Trudno powiedzieć” pozwala na lepsze porównanie rodziców i badanych niemających dzieci w wieku szkolnym, ponieważ ci drudzy znacznie częściej niż pierwsi nie orientują się w kwestii jakości nauczania w szkołach.

³ Rodzice dzieci w wieku szkolnym stanowią w próbie 20%, tj. 211 osób.

RYS. 3. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce:

* Do 2018 roku wyniki dotyczą zasadniczych szkół zawodowych

JAKIE SĄ POLSKIE SZKOŁY?

Co charakteryzuje naukę w polskich szkołach? W opinii większości ankietowanych szkoły uczą patriotyzmu (66% wobec 19% będących przeciwnego zdania), współpracują z rodzicami uczniów (65% wobec 19%), uczą zasad moralnych (60% wobec 23%) i tolerancji (56% wobec 27%), a także dbają o rozwój fizyczny uczniów (55% wobec 33%) i zapewniają wysoki poziom wiedzy (52% wobec 36%). Przeważnie pozytywne, choć wyraźnie bardziej zróżnicowane są opinie o tym, czy szkoły zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią ich przed przemocą (49% wobec 36%) i rozwijają zainteresowania (48% wobec 36%), a także czy zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk (45% wobec 38%). Bardzo podzielony jest odbiór tego, czy szkoły kształtują umiejętności współdziałania i pracy zespołowej (43% wobec 39%). Do słabiej ocenianych aspektów zaliczają się: rozwijanie umiejętności samodzielnego myślenia (zdaniem 45% szkoły tego nie robią, przeciwnego

zdania jest 41%), przygotowywanie do aktywnego udziału w społeczności lokalnej (42% wobec 36%) i do zaangażowania w życie społeczne i polityczne kraju (45% wobec 31%). Jako najbardziej deficytowe postrzegane jest uczenie radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie – ponad połowa badanych (56%) jest zdania, że szkoły się z tego nie wywiązują, natomiast przeciwną opinię wyraża więcej niż co czwarty pytany (27%).

TABELA 2

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć	„Tak” łącznie	„Nie” łącznie
	w procentach						
– uczyć patriotyzmu	17	49	14	5	15	66	19
– współpracują z rodzicami uczniów	15	50	15	4	16	65	19
– uczyć zasad moralnych	11	49	17	6	17	60	23
– uczyć tolerancji	12	44	17	10	17	56	27
– dbają o rozwój fizyczny uczniów	10	45	25	8	12	55	33
– zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	8	44	30	6	12	52	36
– zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed przemocą	10	39	25	11	15	49	36
– rozwijają zainteresowania	9	39	26	10	16	48	36
– zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	7	38	26	12	17	45	38
– uczyć pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	6	37	28	11	18	43	39
– uczyć samodzielnego myślenia	7	34	28	17	14	41	45
– przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej*	6	30	31	11	22	36	42
– przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju**	4	27	33	12	24	31	45
– uczyć radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	4	23	32	24	17	27	56

W ankiecie dwie odpowiedzi były bardziej rozbudowane: * „np. w wyborach samorządowych, w nieodpłatnej pracy na rzecz swojego środowiska, osiedla, kościoła, wsi lub miasta”; ** „np. do udziału w wyborach parlamentarnych, do działalności w różnych stowarzyszeniach i partiach politycznych”.

Rodzice mający dzieci w wieku szkolnym w niemal wszystkich aspektach lepiej oceniają szkolnictwo niż pozostali respondenci. Zauważalnie częściej niż osoby niemające styczności ze szkołami poprzez dzieci uważają, że szkoły uczą wartości – tolerancji (o 14 punktów), zasad moralnych (o 10 punktów), współdziałania (o 11 punktów), patriotyzmu (o 8 punktów), a poza tym dbają o rozwój fizyczny uczniów (o 11 punktów) i zapewniają im bezpieczeństwo (o 10 punktów). Z kolei rodzice rzadziej niż pozostali ankietowani sądzą, że szkoły przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju (o 7 punktów).

TABELA 3

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Tak		Nie	
	Rodzice dzieci w wieku szkolnym	Niemający dzieci w wieku szkolnym	Rodzice dzieci w wieku szkolnym	Niemający dzieci w wieku szkolnym
	w procentach			
– uczą patriotyzmu	84	76	16	24
– uczą zasad moralnych	80	70	20	30
– uczą tolerancji	78	64	22	36
– współpracują z rodzicami uczniów	76	78	24	22
– dbają o rozwój fizyczny uczniów	71	60	29	40
– zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed przemocą	65	55	35	45
– zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	62	58	38	42
– uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	61	50	39	50
– rozwijają zainteresowania	58	57	42	43
– zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	58	53	42	47
– uczą samodzielnego myślenia	52	47	48	53
– przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej	48	46	52	54
– przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	35	42	65	58
– uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	33	33	67	67

Wyłączono odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Przy pomocy syntetycznego wskaźnika, którego wartości stanowią uśrednioną odpowiedź respondentów na wszystkie powyższe pytania dotyczące polskich szkół łącznie, sprawdziliśmy, czy i jak oceny szkolnictwa różnią się w poszczególnych grupach społeczno-demograficznych. Generalnie największy wpływ na postrzeganie sytuacji w szkołach ma status społeczno-ekonomiczny badanych. Lepiej niż inni oceniają ją mający wykształcenie podstawowe/gimnazjalne lub zasadnicze zawodowe, robotnicy, zwłaszcza niewykwalifikowani, rolnicy, a także uzyskujący najniższe dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym. Wyróżniają się też respondenci mający 55 lat i więcej oraz mieszkańcy wsi. Z kolei bardziej krytyczne opinie o polskim szkolnictwie obserwujemy wśród mieszkańców największych miast, mających wyższe wykształcenie, kadry kierowniczej i specjalistów oraz uzyskujących najwyższe dochody *per capita*, a ponadto młodszych badanych, mających mniej niż 35 lat oraz w grupie uczniów i studentów. Mniej korzystny obraz szkolnictwa znajdujemy w deklaracjach osób o poglądach lewicowych niż prawicowych.

TABELA 4

Grupy społeczno-demograficzne		Syntetyczny wskaźnik oceny szkolnictwa (skala od 1 – zdecydowanie źle, do 4 – zdecydowanie dobrze)	
		Średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem		2,57	0,61
Wiek	18–24 lata	2,43	0,52
	25–34	2,45	0,66
	35–44	2,55	0,65
	45–54	2,58	0,60
	55–64	2,65	0,60
	65 lat i więcej	2,66	0,57
Miejsce zamieszkania	Wieś	2,70	0,57
	Miasto do 19 999	2,54	0,59
	20 000 – 99 999	2,49	0,55
	100 000 – 499 999	2,49	0,69
	500 000 i więcej mieszk.	2,35	0,63
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	2,70	0,54
	Zasadnicze zawodowe	2,76	0,61
	Średnie	2,54	0,59
	Wyższe	2,35	0,60
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	2,31	0,62
	Średni personel, technicy	2,49	0,57
	Pracownicy adm.-biurowi	2,47	0,55
	Pracownicy usług	2,56	0,64
	Robotnicy wykwalifikowani	2,65	0,60
	Robotnicy niewykwalifik.	2,80	0,51
	Rolnicy	2,89	0,50
	Pracujący na własny rach.	2,47	0,48
	Bezrobotni	2,49	0,69
	Emeryci	2,65	0,58
	Renciści	2,73	0,75
	Uczniowie i studenci	2,37	0,46
	Gospodynie domowe i inni	2,56	0,77
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	2,69	0,65
	Od 1500 zł do 1999 zł	2,65	0,60
	Od 2000 zł do 2999 zł	2,62	0,62
	Od 3000 zł do 3999 zł	2,59	0,55
	4000 zł i więcej	2,38	0,58
Ocena własnych war. mater.	Źłe	2,43	0,55
	Średnie	2,51	0,60
	Dobre	2,63	0,61
Poglądy polityczne	Lewica	2,35	0,60
	Centrum	2,56	0,50
	Prawica	2,67	0,64
	Trudno powiedzieć	2,62	0,59

Co zmieniło się w postrzeganiu polskich szkół od ostatniego badania (poprzednio pytania te zadawaliśmy w roku 2014), ale też w dłuższej perspektywie (od roku 1998)? Oceny niemal wszystkich kwestii, o które pytamy, pogorszyły się, niektóre do poziomu nierejestrowanego we wcześniejszych czterech pomiarach. Od poprzedniego badania w 2014 roku znacznie zmniejszył się odsetek uważających, że obecnie szkoły uczą samodzielnego myślenia (o 16 punktów), rozwijają

zainteresowania (o 14 punktów), ale również, że oferują wysoki poziom wiedzy (o 10 punktów), uczą pracy zespołowej (o 9 punktów), radzenia sobie z wyzwaniami, jakie niesie współczesne życie (o 8 punktów), przygotowują do zaangażowania lokalnego (o 6 punktów) i obywatelskiego (o 5 punktów) oraz współpracują z rodzicami (o 6 punktów). Ponadto w niewielkim stopniu ubyło także respondentów przekonanych, że szkoły dbają o rozwój fizyczny uczniów (o 4 punkty) i zapewniają im bezpieczeństwo (o 4 punkty). Odsetki pozytywnie oceniających szkoły pod względem poziomu nauczania, rozwijania zainteresowań uczniów, uczenia ich samodzielnego myślenia i radzenia sobie z praktycznymi problemami są na przestrzeni dwudziestu czterech lat, jakie upłynęły od pierwszego badania, rekordowo niskie. Od poprzedniego pomiaru – do najwyższego w historii naszych badań poziomu – przybyło uważających, że szkoły uczą patriotyzmu. Stabilny od 2007 roku pozostaje odsetek przypisujących polskiemu szkolnictwu wyrównywanie szans młodzieży z różnych środowisk społecznych.

TABELA 5

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Połączone odpowiedzi „Zdecydowanie tak” i „Raczej tak”				
	IV 1998	VI 2001	V 2007	VI 2014	XI 2022
	w procentach				
– uczą patriotyzmu*	62	52	62	62	66
– współpracują z rodzicami uczniów	62	68	69	71	65
– dbają o rozwój fizyczny uczniów	48	50	60	59	55
– zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	68	58	74	62	52
– zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed przemocą**	32	36	42	53	49
– rozwijają zainteresowania	55	57	62	62	48
– zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	-	28	43	45	45
– uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	34	41	52	52	43
– uczą samodzielnego myślenia	50	57	63	57	41
– przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej	36	35	38	42	36
– przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	30	29	36	36	31
– uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	29	34	38	35	27

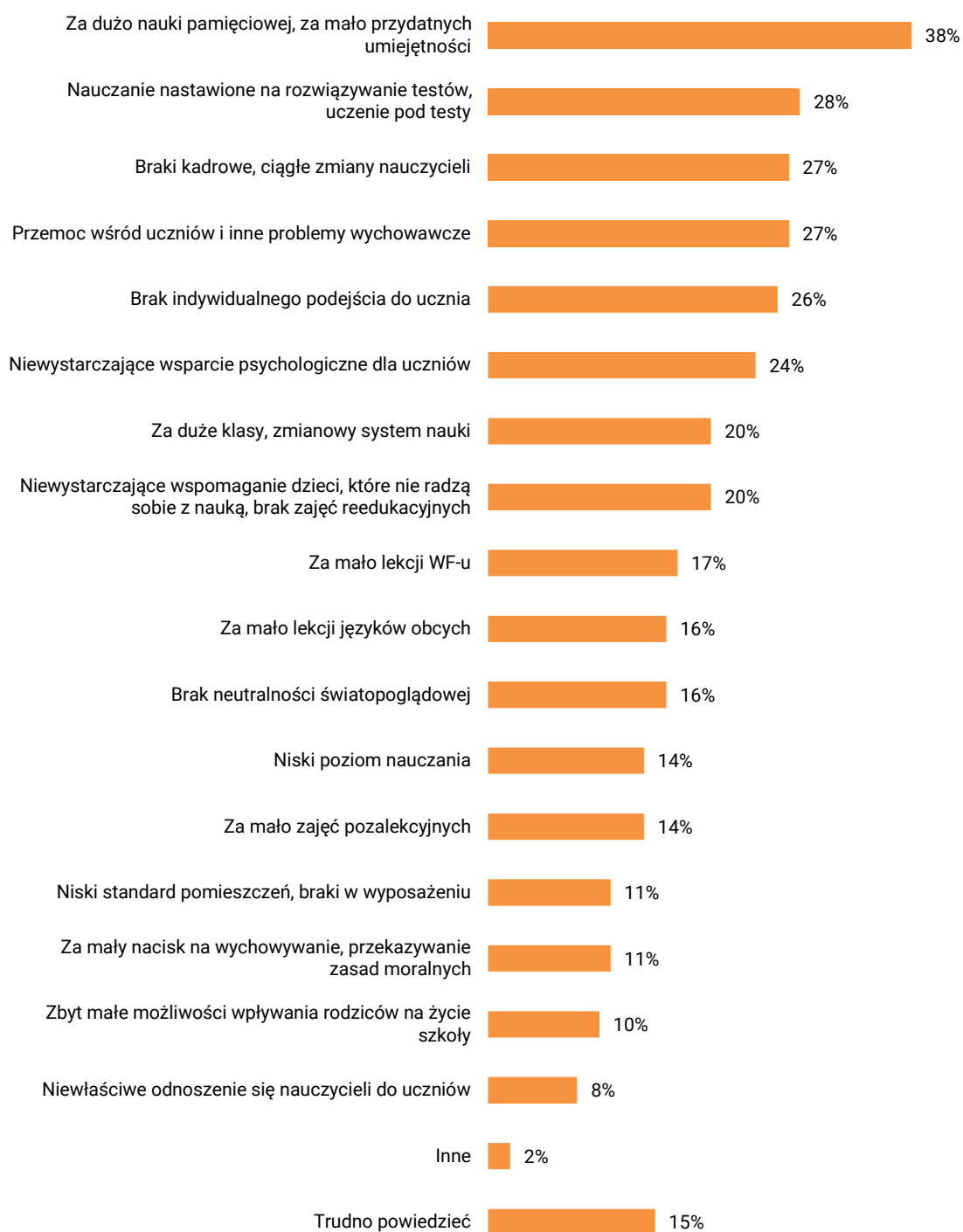
* W latach 1998–2014: „uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny”

** W latach 1998–2014: „zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą”

PROBLEMY SZKOLNICTWA

Percepcja problemów szkolnictwa interesowała nas na dwóch poziomach: ogólnym i szczegółowym. Wszystkich ankietowanych zapytaliśmy, jakie są główne problemy polskich szkół, a dodatkowo rodziców dzieci w wieku szkolnym poprosiliśmy o wskazanie tych kwestii, które są najbardziej palące w szkołach ich podopiecznych. Największym problemem wskazywanym w równym stopniu przez ogół badanych (38%) w odniesieniu do polskich szkół, jak i przez rodziców (37%) w odniesieniu do szkół ich dzieci, jest nadmiar nauki pamięciowej i za mało nauczania przydatnych umiejętności. Do czołówki problemów polskiego szkolnictwa, wskazywanych przez ponad jedną czwartą ogółu ankietowanych, zaliczają się ponadto: nauczanie ukierunkowane na rozwiązywanie testów (28%), braki kadrowe i ciągłe zmiany nauczycieli (27%), przemoc wśród uczniów i inne kłopoty wychowawcze (27%) oraz brak indywidualnego podejścia do uczniów (26%). Mniej więcej co czwarty badany (24%) dostrzega problem niewystarczającego wsparcia psychologicznego dla uczniów. Jedna piąta wskazuje na niewystarczające wspomaganie dzieci, które nie radzą sobie z nauką, i brak zajęć reedukacyjnych oraz na zbyt duże klasy i zmianowy system nauki (po 20%). Zbliżone odsetki ankietowanych uważają, że w ramach edukacji szkolnej jest zbyt mało lekcji wychowania fizycznego (17%) i języków obcych (16%). Nieco mniej osób wskazuje na deficyt zajęć pozalekcyjnych i na niski poziom nauczania (po 14%). Około jednej siódmej (16%) sądzi, że w polskich szkołach brakuje neutralności światopoglądowej, z kolei jedna dziewiąta (11%) zwraca uwagę na zbyt mały nacisk na wychowanie i przekazywanie zasad moralnych. Dla około jednej dziesiątej ankietowanych największe problemy szkół w Polsce stanowią: niski standard pomieszczeń i braki w wyposażeniu (11%), zbyt małe możliwości wpływania rodziców na życie szkoły (10%) i – wskazywane najrzadziej – niewłaściwe odnoszenie się nauczycieli do uczniów (8%).

RYS. 4. Jakie są obecnie, Pana(i) zdaniem, największe problemy polskich szkół?

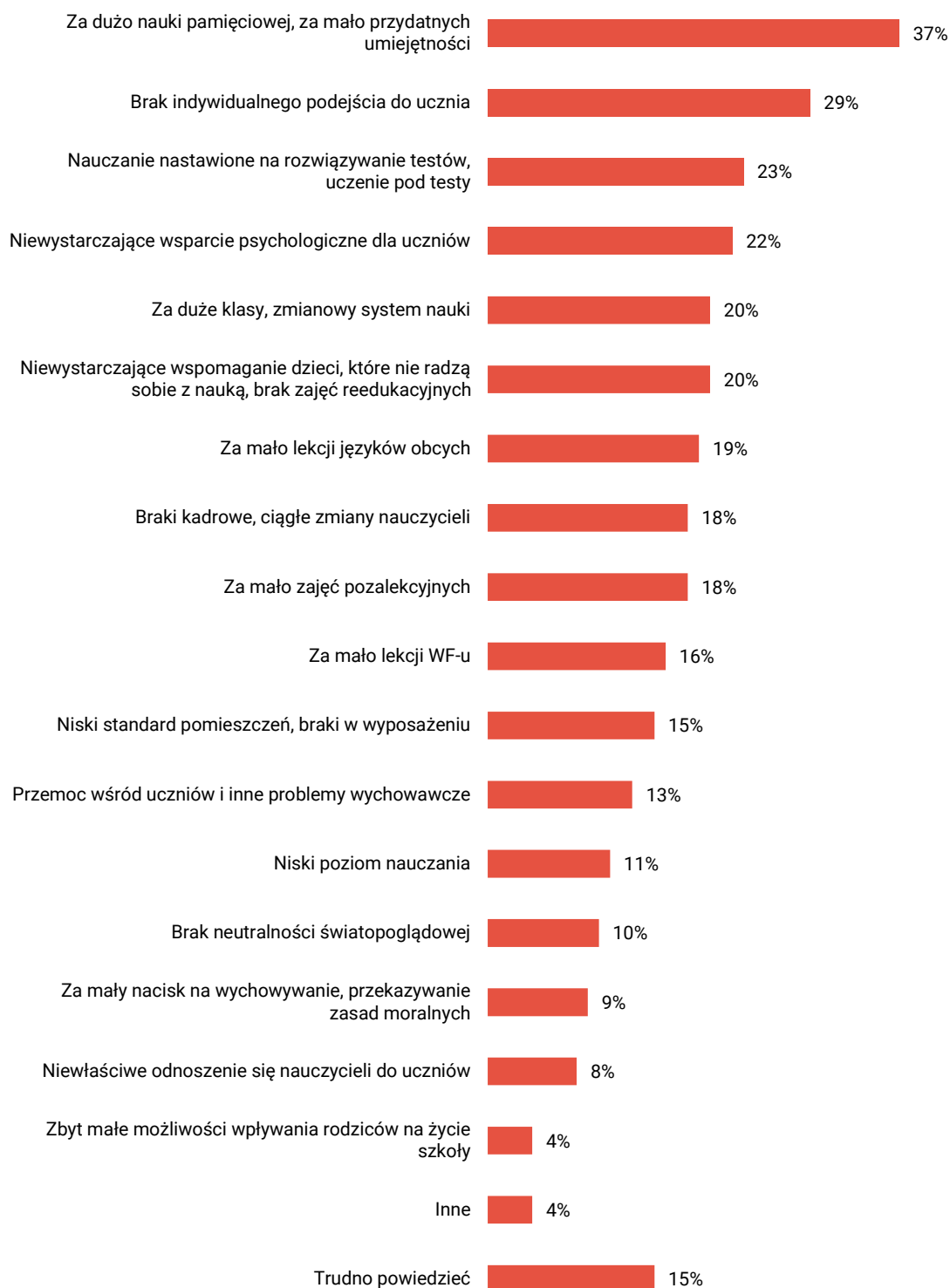
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Jakie problemy, poza wskazywanym najczęściej, nadmiarem nauki pamięciowej i niedostatecznym przekazywaniem przydatnych umiejętności, dostrzegają rodzice w szkołach swoich dzieci? Przede wszystkim jest to brak indywidualnego podejścia do ucznia (29%), który można w pewnym stopniu wiązać z – wybieranym nieco rzadziej – problemem zbyt dużych klas (20%). Do czołówki diagnozowanych przez rodziców problemów zaliczają się także: nauczanie nastawione na rozwiązywanie testów (23%), niewystarczające wsparcie psychologiczne dla uczniów (22%), niewystarczające wspomaganie dzieci, które nie radzą sobie z nauką, brak zajęć reedukacyjnych (20%). Niespełna jedna piąta rodziców skarży się też na zbyt małą liczbę lekcji języków obcych (19%) oraz ubogą ofertę zajęć pozalekcyjnych (18%), a nieco mniej – na niedobór lekcji wychowania fizycznego (16%). Dość często wskazywane są również braki kadrowe i duża rotacja nauczycieli (18%). Nieco rzadziej pojawiają się głosy o niskim standardzie pomieszczeń i brakach w wyposażeniu sal (15%) oraz – ogólnie – o niskim poziomie nauczania (11%). W doświadczeniu rodziców mniejszym problemem niż w percepcji ogółu dorosłych jest przemoc wśród uczniów (13%). Niska ranga przypisywana jest niewłaściwemu odnoszeniu się nauczycieli do uczniów (8%). Około jednej dziesiątej wskazuje, że w szkołach ich dzieci brakuje neutralności światopoglądowej (10%), i w zasadzie tyle samo uważa, że za mały nacisk jest kładziony na wychowywanie i przekazywanie zasad moralnych (9%). Bardzo nieliczni rodzice mają poczucie zbyt małych możliwości wpływania na życie szkoły (4%).

W innych, nieskategoryzowanych na liście odpowiedziach zwracano dodatkowo uwagę na takie problemy jak: utrudniony dojazd do szkoły, brak wsparcia dla niepełnosprawnych, zbyt dużo prac domowych, nadmiar godzin lekcyjnych, konieczność wspomagania w nauce dzieci przez rodziców, nauka zdalna (z przeniesieniem odpowiedzialności za jej przebieg na rodziców), przeładowana podstawa programowa, ciężkie plecaki, za mało pracy zespołowej, za mało dyscypliny, jak również brak szacunku dla nauczycieli ze strony rodziców uczniów, a z drugiej strony – „zamiatanie pod dywan” przez szkoły spraw związanych z przemocą.

RYS. 5. Jakie są, Pana(i) zdaniem, największe problemy szkoły/szkół, do których uczęszcza/uczęszczają Pana(i) dziecko/dzieci?

ODPOWIEDZI RODZICÓW DZIECI W WIEKU SZKOLNYM (N=211)

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Różnice w hierarchii diagnozowanych problemów szkół między rodzicami a ogółem badanych generalnie nie są duże. W deklaracjach rodziców znacznie niższą pozycję zajmuje problem przemocy wśród uczniów, a także braków kadrowych i dużej rotacji nauczycieli. Nieco rzadziej dostrzegany jest przez nich problem braku neutralności światopoglądowej w szkołach. Z perspektywy rodziców oceniających szkoły swoich dzieci nieco ważniejsze wydają się natomiast takie kwestie jak: brak indywidualnego podejścia do uczniów oraz niedobór lekcji języków obcych i zajęć pozalekcyjnych, a także niski standard pomieszczeń i braki w wyposażeniu.

CBOS

RYS. 6. Problemy polskich szkół

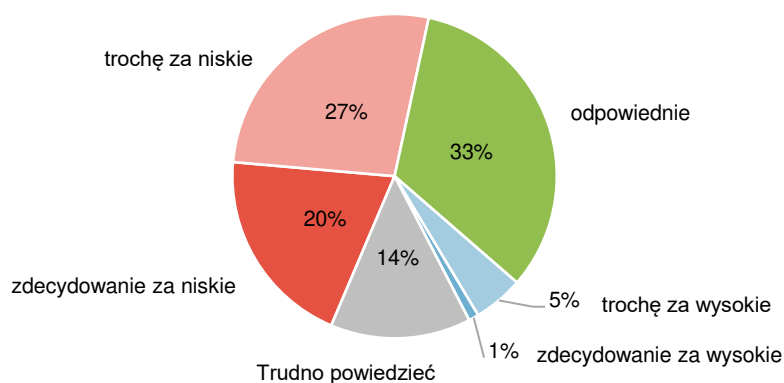

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Jak badani postrzegają zarobki nauczycieli – potencjalne źródło trapiących polskie szkolnictwo problemów kadrowych? Niemal połowa ankietowanych (47%) uważa, że obecnie są one za niskie, jedna trzecia (33%) sądzi, że są odpowiednie, natomiast sześciu na stu (6%) ocenia je jako za wysokie.

CBOS

RYS. 7. Jak Pan(i) sądzi, czy obecne zarobki nauczycieli w Polsce są:

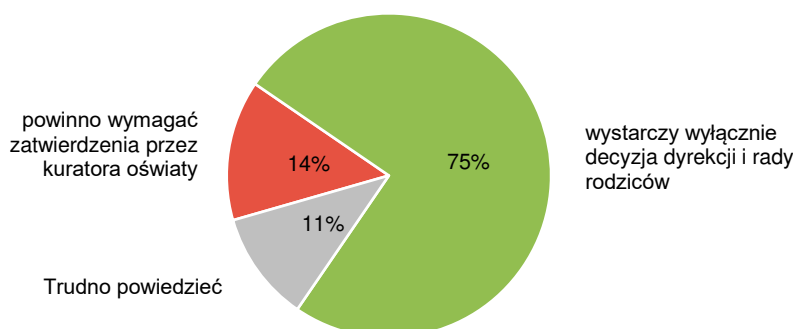
Na percepcję zarobków nauczycieli wpływa przede wszystkim status społeczno-ekonomiczny badanych. Na zbyt niskie zarobki wskazują najczęściej respondenci uzyskujący najwyższe dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (69%), mający wyższe wykształcenie (64%), kadra kierownicza i specjaliści (70%) oraz technicy i średni personel (63%). Pod tym względem wyróżniają się mieszkańcy największych miast (73%) i najmłodsi ankietowani (61%). Znacznie rzadziej niż przeciętnie opinię o zbyt małych zarobkach nauczycieli podzielają mieszkańcy wsi (35% wobec 43% uważających, że są odpowiednie), osoby najslabiej wykształcone (36% wobec 35%) i mające wykształcenie zasadnicze zawodowe (28% wobec 49%), rolnicy (24% wobec 48%), robotnicy niewykwalifikowani (31% wobec 39%) i wykwalifikowani (39% wobec 42%), pracownicy usług (40% wobec 39%) oraz uzyskujący niskie dochody *per capita* (poniżej 1 500 zł – 31% wobec 48% i od 1 500 zł do 1 999 zł – 33% wobec 47%). O za niskich zarobkach nauczycieli zauważalnie częściej mówią osoby identyfikujące się z lewicą niż prawicą (59% wobec 43%), wśród których więcej jest głosów, że ich zarobki są odpowiednie (38% wobec 29% wskazań wśród osób o poglądach lewicowych).

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE W SZKOŁACH

Jeśli nowa ustawa oświatowa, nazywana w mediach od nazwiska ministra edukacji „lex Czarnek”, weszłaby w życie⁴, współpraca szkół i organizacji pozarządowych byłaby znacznie utrudniona. Nawiązanie takiej współpracy, czyli uzyskanie przez daną organizację społeczną możliwości wejścia do szkoły w celu poprowadzenia zajęć, wymagałoby przeprowadzenia czasochłonnych konsultacji z rodzicami i – co bardziej kontrowersyjne – uzyskania zgody kuratora. Jak na to rozwiązanie zapatrują się Polacy? Ogromna większość – trzy czwarte badanych (75%) – uważa, że do prowadzenia dodatkowych zajęć pozalekcyjnych w szkołach i przedszkolach przez organizacje pozarządowe wystarczy wyłącznie decyzja dyrekcji i rady rodziców, a tylko 14% sądzi, że powinno być to zatwierdzane przez kuratora oświaty.

CBOS

RYS. 8. Czy prowadzenie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych w szkołach i przedszkolach przez organizacje pozarządowe:

We wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych dominuje przekonanie, że do zatwierdzenia współpracy szkoły z organizacją pozarządową decyzja dyrekcji i rady rodziców jest wystarczająca. W większym stopniu niż inni za utrzymaniem *status quo* w tej sprawie są ankietowani popierający Polskę 2050 Szymona Hołowni (96%), Koalicję Obywatelską (88%) i Lewicę (86%), respondenci identyfikujący się z lewicą (86%), a ponadto mający wyższe wykształcenie (86%), kadra kierownicza i specjaliści (87%), technicy i średni personel (86%), prywatni przedsiębiorcy (86%) i uzyskujący wysokie dochody *per capita* (od 3 000 zł do 3 999 zł – 86%). Za zatwierdzaniem współpracy szkoły z trzecim sektorem przez kuratorium nieco częściej niż inni są zwolennicy rządzącego ugrupowania (27% wobec 59% uważających, że decyzja powinna zapadać w szkole), a także – choć w mniejszym stopniu – Konfederacji Wolność i Niepodległość (18%), badani mający

⁴ Wiadomo już, że nie wejdzie – została zawetowana przez prezydenta Andrzeja Dudę 15 grudnia 2022 roku.

poglądy prawicowe (19%) oraz zaangażowani w praktyki religijne: uczestniczący w nich kilka razy w tygodniu (20%) lub raz w tygodniu (18%). Można dodać, że rodzice dzieci w wieku szkolnym poza tym, że częściej niż pozostali badani mają wyrobioną opinię w tej sprawie, w większym stopniu opowiadają się też za tym, by decydowanie w tej kwestii pozostawało w gestii szkół (85% wobec 73% niemających dzieci w wieku szkolnym).

Wprawdzie jakość nauczania w polskich szkołach częściej spotyka się z pozytywnymi niż negatywnymi opiniami, to w porównaniu do wcześniejszych pomiarów z lat 2008–2018 nastąpiło dość wyraźne pogorszenie ocen – zwłaszcza w odniesieniu do szkolnictwa podstawowego, w przypadku którego, podobnie jak liceów ogólnokształcących, odsetek postrzegających poziom kształcenia jako zły, jest rekordowo wysoki. Pogorszyły się również oceny szczegółowych aspektów funkcjonowania szkół. W stosunku do poprzedniego badania sprzed ośmiu lat znacznie zmniejszyło się przekonanie, że szkoły uczą samodzielnego myślenia, rozwijają zainteresowania, ale również, że oferują wysoki poziom wiedzy, uczą pracy zespołowej i radzenia sobie z wyzwaniami, jakie niesie współczesne życie. Oceny szkół pod względem poziomu nauczania, rozwijania zainteresowań uczniów, uczenia ich samodzielnego myślenia i radzenia sobie z praktycznymi problemami są najslabsze od 1998 roku. W porównaniu do wcześniejszych pomiarów umocniło się jedynie przekonanie, że w szkołach uczy się patriotyzmu. Największym problemem szkolnictwa, wskazywanym w równym stopniu przez ogół badanych, jak i przez rodziców, jest nadmiar nauki pamięciowej i za mało nauczania przydatnych umiejętności. Wysoko pod tym względem sytuują się również takie zastrzeżenia jak: nauczanie nastawione na rozwiązywanie testów, brak indywidualnego podejścia do ucznia, a także – częściej dostrzegane przez ogół badanych niż rodziców mających dzieci w szkołach – przemoc wśród uczniów oraz braki kadrowe i powiązana z tym rotacja nauczycieli.

Opracował

Michał Feliksiak

TABELA 1

		Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce w publicznych szkołach podstawowych?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		48	34	18	1037
Płeć	Mężczyźni	46	36	19	488
	Kobiety	50	33	18	548
Wiek	18–24 lata	53	42	5	100
	25–34	48	42	10	163
	35–44	52	39	9	201
	45–54	48	33	20	164
	55–64	46	29	25	162
	65 lat i więcej	43	26	30	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	27	19	426
	Miasto do 19 999	46	33	20	133
	20 000 – 99 999	47	41	13	198
	100 000 – 499 999	42	38	21	157
	500 000 i więcej mieszk.	35	47	19	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	49	27	25	163
	Zasadnicze zawodowe	59	20	21	241
	Średnie	49	32	19	369
	Wyższe	34	54	11	263
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	55	9	125
	Średni personel, technicy	54	39	7	45
	Pracownicy adm.-biurowi	45	43	12	81
	Pracownicy usług	48	38	14	76
	Robotnicy wykwalifikowani	49	29	22	113
	Robotnicy niewykwalifik.	56	21	23	48
	Rolnicy	56	25	18	47
	Pracujący na własny rach.	51	32	17	50
	Bezrobotni	51	37	12	16
	Emeryci	46	27	27	278
	Renciści	50	16	33	35
	Uczniowie i studenci	49	47	4	61
	Gospodynie domowe i inni	58	27	15	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	48	38	14	144
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	46	42	12	140
	sekt. prywat. poza rolnict.	45	39	17	250
	prywatnym gosp. rolnym	58	25	16	57
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	60	26	14	145
	Od 1500 zł do 1999 zł	58	26	16	166
	Od 2000 zł do 2999 zł	49	36	15	189
	Od 3000 zł do 3999 zł	44	37	20	94
	4000 zł i więcej	41	44	15	139
	Trudno powiedzieć	44	32	24	119
	Odmowa odpowiedzi	37	39	24	185
Ocena własnych war. mater.	Źłe	41	48	11	76
	Średnie	44	36	21	450
	Dobre	52	31	17	511
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	57	24	19	48
	Raz w tygodniu	56	27	18	363
	1–2 razy w miesiącu	56	28	16	147
	Kilka razy w roku	41	36	23	245
	W ogóle nie uczestniczy	37	50	14	211
Poglądy polityczne	Lewica	42	42	15	214
	Centrum	47	36	17	248
	Prawica	53	29	17	407
	Trudno powiedzieć	42	31	27	139

TABELA 2

		Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce w publicznych szkołach branżowych (zasadniczych szkołach zawodowych)?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		39	21	40	1032
Płeć	Mężczyźni	37	23	39	485
	Kobiety	39	18	42	547
Wiek	18–24 lata	49	30	21	97
	25–34	45	25	29	163
	35–44	43	21	37	201
	45–54	36	21	43	164
	55–64	34	18	48	162
	65 lat i więcej	31	16	53	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	46	19	35	425
	Miasto do 19 999	40	20	40	133
	20 000 – 99 999	37	23	39	197
	100 000 – 499 999	27	22	51	157
	500 000 i więcej mieszk.	26	23	51	121
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	46	14	40	160
	Zasadnicze zawodowe	50	12	38	241
	Średnie	37	24	39	368
	Wyższe	25	29	46	263
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	23	28	49	125
	Średni personel, technicy	45	30	25	44
	Pracownicy adm.-biurowi	37	21	42	81
	Pracownicy usług	42	28	30	76
	Robotnicy wykwalifikowani	48	17	35	113
	Robotnicy niewykwalifik.	51	10	39	48
	Rolnicy	57	14	29	47
	Pracujący na własny rach.	31	22	47	50
	Bezrobotni	47	29	24	16
	Emeryci	32	16	51	276
	Renciści	47	5	48	35
	Uczniowie i studenci	39	38	23	60
	Gospodynie domowe i inni	48	18	34	62
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	26	42
spółce właścicieli prywatnych i państwa		42	24	34	140
sekt. pryw. poza rolnict.		40	21	39	250
prywatnym gosp. rolnym		53	13	34	57
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	50	13	36	144
	Od 1500 zł do 1999 zł	44	11	45	166
	Od 2000 zł do 2999 zł	39	22	40	188
	Od 3000 zł do 3999 zł	43	22	35	94
	4000 zł i więcej	34	22	44	138
	Trudno powiedzieć	35	26	40	118
	Odmowa odpowiedzi	28	30	43	185
Ocena własnych war. mater.	Źłe	31	24	44	76
	Średnie	34	23	42	447
	Dobre	43	18	39	509
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	43	15	43	47
	Raz w tygodniu	43	16	41	361
	1–2 razy w miesiącu	41	21	38	147
	Kilka razy w roku	38	22	40	244
	W ogóle nie uczestniczy	32	27	41	211
Poglądy polityczne	Lewica	38	23	39	213
	Centrum	38	24	38	248
	Prawica	41	19	40	404
	Trudno powiedzieć	37	15	49	139

TABELA 3

		Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce w publicznych liceach ?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		47	21	32	1033
Płeć	Mężczyźni	45	23	32	486
	Kobiety	48	20	32	547
Wiek	18–24 lata	55	38	7	98
	25–34	56	26	18	163
	35–44	45	21	34	201
	45–54	50	23	27	163
	55–64	40	16	44	162
	65 lat i więcej	41	14	44	247
Miejsce zamieszkania	Wieś	50	17	33	425
	Miasto do 19 999	46	19	34	133
	20 000 – 99 999	49	21	30	197
	100 000 – 499 999	43	26	31	156
	500 000 i więcej mieszk.	36	36	28	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	45	16	39	161
	Zasadnicze zawodowe	51	10	39	241
	Średnie	46	23	31	368
	Wyższe	45	33	22	262
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	45	39	16	124
	Średni personel, technicy	61	17	22	45
	Pracownicy adm.-biurowi	50	25	25	81
	Pracownicy usług	53	22	25	76
	Robotnicy wykwalifikowani	45	18	37	113
	Robotnicy niewykwalifik.	54	11	36	48
	Rolnicy	54	3	43	47
	Pracujący na własny rach.	42	30	28	50
	Bezrobotni	48	26	25	16
	Emeryci	41	15	44	277
	Renciści	34	12	54	35
	Uczniowie i studenci	49	47	3	60
	Gospodynie domowe i inni	55	17	29	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	56	22	22	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	49	25	25	140
	sekt. prywat. poza rolnict.	45	26	29	250
	prywatnym gosp. rolnym	53	7	40	57
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	51	16	33	144
	Od 1500 zł do 1999 zł	52	13	35	166
	Od 2000 zł do 2999 zł	46	23	31	188
	Od 3000 zł do 3999 zł	59	16	25	94
	4000 zł i więcej	45	33	22	139
	Trudno powiedzieć	42	23	35	118
	Odmowa odpowiedzi	37	25	39	185
Ocena własnych war. mater.	Źłe	38	25	37	76
	Średnie	42	23	35	448
	Dobre	52	20	29	509
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	14	32	47
	Raz w tygodniu	51	16	33	361
	1–2 razy w miesiącu	50	19	31	147
	Kilka razy w roku	44	21	35	245
	W ogóle nie uczestniczy	40	32	28	211
Poglądy polityczne	Lewica	45	29	25	213
	Centrum	49	21	30	248
	Prawica	49	19	31	406
	Trudno powiedzieć	37	15	47	139

TABELA 4

		Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce w publicznych technikach ?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		45	17	38	1034
Płeć	Mężczyźni	44	20	36	486
	Kobiety	45	15	40	547
Wiek	18–24 lata	57	31	12	100
	25–34	54	21	24	163
	35–44	46	16	37	201
	45–54	45	17	38	161
	55–64	39	12	50	162
	65 lat i więcej	36	14	49	247
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	15	36	425
	Miasto do 19 999	45	17	38	133
	20 000 – 99 999	46	19	35	197
	100 000 – 499 999	36	20	44	156
	500 000 i więcej mieszk.	38	22	40	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	50	13	36	163
	Zasadnicze zawodowe	48	9	43	241
	Średnie	45	19	37	367
	Wyższe	39	26	35	262
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	29	35	124
	Średni personel, technicy	58	25	17	45
	Pracownicy adm.-biurowi	46	19	35	81
	Pracownicy usług	59	16	25	76
	Robotnicy wykwalifikowani	46	16	38	113
	Robotnicy niewykwalifik.	55	10	35	48
	Rolnicy	61		39	45
	Pracujący na własny rach.	32	15	53	50
	Bezrobotni	52	30	18	16
	Emeryci	37	14	49	277
	Renciści	35	7	58	35
	Uczniowie i studenci	53	36	11	61
	Gospodynie domowe i inni	53	14	33	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	48	20	32	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	45	20	34	140
	sekt. prywat. poza rolnict.	46	20	34	250
	prywatnym gosp. rolnym	58		42	55
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	50	15	36	142
	Od 1500 zł do 1999 zł	50	10	40	166
	Od 2000 zł do 2999 zł	45	21	34	188
	Od 3000 zł do 3999 zł	54	15	32	94
	4000 zł i więcej	46	18	36	139
	Trudno powiedzieć	41	19	40	119
	Odmowa odpowiedzi	33	23	44	185
Ocena własnych war. mater.	Źłe	33	25	42	75
	Średnie	39	20	41	448
	Dobre	52	14	35	511
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	49	14	37	47
	Raz w tygodniu	48	12	40	361
	1–2 razy w miesiącu	48	18	34	147
	Kilka razy w roku	45	18	37	245
	W ogóle nie uczestniczy	39	27	34	211
Poglądy polityczne	Lewica	43	22	35	213
	Centrum	46	20	34	246
	Prawica	48	15	37	407
	Trudno powiedzieć	41	13	47	139

TABELA 5

		Czy prowadzenie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych w szkołach i przedszkolach przez organizacje pozarządowe:			Liczba osób
		powinno wymagać zatwierdzenia przez kuratora oświaty	wystarczy wyłącznie decyzja dyrekcji i rady rodziców	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		14	75	11	1036
Płeć	Mężczyźni	14	75	11	487
	Kobiety	13	76	11	548
Wiek	18–24 lata	16	79	5	100
	25–34	11	80	9	163
	35–44	9	84	7	201
	45–54	15	75	10	164
	55–64	13	75	12	161
	65 lat i więcej	17	64	19	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	13	76	11	425
	Miasto do 19 999	20	69	10	133
	20 000 – 99 999	15	74	11	198
	100 000 – 499 999	10	75	14	157
	500 000 i więcej mieszk.	10	84	6	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	13	65	21	163
	Zasadnicze zawodowe	17	70	13	240
	Średnie	16	76	8	369
	Wyższe	7	86	7	263
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	87	7	125
	Średni personel, technicy	12	86	2	45
	Pracownicy adm.-biurowi	11	79	9	81
	Pracownicy usług	15	74	12	76
	Robotnicy wykwalifikowani	12	80	8	113
	Robotnicy niewykwalifik.	13	71	16	48
	Rolnicy	5	84	11	46
	Pracujący na własny rach.	12	86	1	50
	Bezrobotni	7	75	18	16
	Emeryci	18	65	17	278
	Renciści	20	65	15	35
	Uczniowie i studenci	21	74	5	61
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	13	76	11	62
	inst. państw., publicznej	8	84	8	144
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	12	82	6	140
	sekt. pryw. poza rolnict.	12	80	8	250
	prywatnym gosp. rolnym	10	80	10	55
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	12	77	11	145
	Od 1500 zł do 1999 zł	17	68	15	166
	Od 2000 zł do 2999 zł	15	75	9	189
	Od 3000 zł do 3999 zł	11	86	3	94
	4000 zł i więcej	12	83	5	139
	Trudno powiedzieć	12	72	16	119
	Odmowa odpowiedzi	13	72	15	184
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	75	13	76
	Średnie	10	76	13	449
	Dobre	17	75	9	511
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	20	59	21	48
	Raz w tygodniu	18	72	10	363
	1–2 razy w miesiącu	14	77	8	147
	Kilka razy w roku	11	78	11	244
	W ogóle nie uczestniczy	7	82	11	211
Poglądy polityczne	Lewica	8	86	7	214
	Centrum	12	81	7	248
	Prawica	19	70	12	407
	Trudno powiedzieć	13	66	21	138